

Resnica je samo ena, drugačna ne more biti

Pričevanje preživelega domobranca

Dosti je bilo pisanja, okroglih miz in televizijskih žarišč, dosti prepričevanja javnosti, da v pobojih, ko gre število pobitih domobrancev in drugih žrtev na Slovenskem v tisoče, slovenski partizani zanesljivo niso sodelovali. Tako zatrjujejo takratni njihovi, danes še živi komandanti. Še več. Trdijo celo, da so za te poboje »zvedeli« okoli leta 1950, nekateri pa šele po letu 1954. Krona vsemu pa je izjava akademika Cirila Zlobca, da so bili ti zverinski pokoli nič drugega kot politična napaka...

Sem eden redkih v domovini še živih domobrancev, ki sem prehodil vso kalvarijsko pot od Vetrinja do Roga, se tam čudežno rešil s kamiona, preden sem prišel na vrsto, da me pobijejo. Bil sem zadnji v paru za izstop s kamiona. Videl sem grozotno trpinčenje tistih, ki so bili pred mano.

Nas so vozili iz vetrinjskega taborišča s kamioni angleški vojaki do Podrožce. Postaja je bila zapuščena, nikjer nikogar, na tirih pa je stal dolg vlak s starimi pulmanovimi vagoni. Bili smo dobre volje, peli smo, se šalili, prepričani, da gremo v Italijo. Tako so nam govorili Angleži, ko smo se nalagali na kamione. Strah pa nas je obšel, ko smo zagledali partizane, ki so pridrli iz skladišč, kjer so se skrivali do našega prihoda. Angleži so se z njimi rokovali, potem pa se odpeljali nazaj proti Celovcu.

Nad nami so se drli, nas zmerjali — samo v **slovenskem** jeziku —, zahtevali od nas pod smrtno kaznijo — če bi kdo zatajil — dragočnosti — samo v slovenskem jeziku. Med vožnjo proti Jesenicam so pobirali prstane, verižice, ure in tiste, ki so kaj zatajili, izločili ter jih pridružili oficirjem in podoficirjem. Te so z grožnjo takojšnje smrtni kazni tako prestrašili, da se je večina sama javila. Vse se je dogajalo do Jesenic — samo v **slovenskem** jeziku. Na Jesenicah so oficirje in podoficirje pa one, ki so kaj zatajili, izločili. Videli jih nismo nikoli več. V spremstvu do Kranja so bili **slovenski** partizani. V Kranju so nas nagnali v zagrajeno taborišče na blato in dež. Vso noč so nas obiskovale velike skupine **slovenskih** partizanov. Svetili so z baterijami. Imeli so spiske in po njih klicali posameznike tudi po domačih hišnih imenih. Veliko se jih je javilo. Te so takoj odpeljali. Vse se je odvijalo v **slovenskem** jeziku. Tudi mene so klicali. Na tiho sem se splazil stran in se pomešal med tuje domobrance. Tako sem se prvič rešil zanesljive smrti. V težki noči, polni strahu in živčnosti, lačni, prezeblji in žejni, mnoge je mučila huda driska, smo dočakali jutro. Ko se je zdani, so nas postrojili v pohodno vrsto, potem pa gnali skozi mesto do postaje in naprej, proti Ljubljani, med zmerjanjem najetih civilistov in partizanov. Pojavile so se ženske s kruhom in vodo, pa so jih surovo odganjali stran. Še pred odhodom iz kranjskega taborišča so nam rekli, da naj nikar ne poskušamo v korakanju zaostajati niti se izgovarjati na šibkost ali bolezen, ker bo vsak takoj ustreljen; ustreljen tudi, če se bo oziral, če bo skušal stopiti iz vrste ali se pogovarjati s civilisti. Tako smo nadaljevali pot. Strašno je bilo za one z driskami, ki si niso upali iz vrste. Pomagali smo jim s tem, da so se naslanjali na nas in se tako vlekli naprej. Lažje kot drisko je bilo prenašati žejo in lakoto. Poveljnik spremljajočih stražarjev je bil Slovenec. Jahal je ob vrstah na konju, govoril s partizani in jim dajal navodila — **samo v slovenskem** jeziku.

V Škofove zavode v Šentvidu so

nas prignali v zgodnjih popoldanskih urah. Jesti in piti niso dali. Park pred glavnim vhodom nasproti železniškemu tiru je bil poln. Na hitro smo se morali razvrstiti v več vrst. Med vrstami so hodili **slovenski** partizani in oficirji. Tu se je začelo dvojno odbiranje: one izpod osemnajst let so odvedli v notranje prostore. Tiste, ki so jih partizani osebno poznali, pa so odgnali na zadnjo stran stavbe, nam izpred oči. Odbirali so samo oficirji, in vsi, kar sem jih jaz slišal, so govorili **slovensko**. Navadni partizani, ki so bili v spremstvu, pa so odbrane vodili stran. Iz oči v oči sem se srečal z oficirjem, ki je odbiral, majorjem J. Štokom, mojim znancem še iz šole. Smrten strah me je obšel. Iz dna duše je privrela prošnja k Bogu, sklonil sem glavo, šel je mimo mene, ni me spoznal; zaradi trpljenja sem bil preveč spremenjen.

Hitro se je približeval mrak. Partizani so postajali živahnejši, pojavili so se novi, oboroženi z brzostrelkami. Vsi so govorili **samo slovensko**. Prišla je noč, z njo pa tudi nekaj čebrov vode brez zajemalk. Kdor se je prebil do njega, si je pomagal z roko in pil, tudi glave so tunkali notri. Jaz nisem prišel na vrsto. Na dvorišče so začeli voziti kamioni. Hitro smo morali nanje in počepniti. Peljali so nas skozi mesto na Rakovnik. Tu so nas naložili na že čakajoče živinske vagone. Vrata so se zaloputnila. Odpeljali smo se. Moram reči, da skoraj nihče med nami ni pomislil na najhujše, na

slepih. Ne vem. V tej stavbi so nas narinili po malih sobah, od tod pa na dvorišče v enakih skupinah, kot smo šli noter. Mogoče do trideset mož. Dvorišče je bilo polno **slovensko** govorečih partizanov. Tu je stal svinjski kotel. Delili so vojaške skodele, in kdor je šel tja, je dobil zajemalko nekakšne zelenice. Jaz nisem šel. Nisem bil niti lačen niti žejen. Samo eno mi je šlo po glavi: kako jo potegniti in še koga vzeti s seboj. Pa ni bilo mogoče. Ničesar več ni bilo mogoče storiti za pobeg. Bili smo neprebojno zastraženi. Vode, za katero je bilo največ prošenj, nismo dobili. Nekdo od naših je tisto zeljnico zll na tla in je bil za to nečloveško pretepen in obrcan. Morali smo v vrsto po dva in dva ter močno zastraženi skozi mesto v starinsko stavbo, ki stoji nasproti današnjega Itasa.

Na dvorišču so nas slovenski stražarji izročili srbohrvaško govorečim partizanom. Ti so nas vezali in pripravljali za nalaganje na kamione, ker sami si zaradi zvezanih rok nismo mogli več pomagati. Z nami niso bili surovi, bili pa so hinavci. Na vprašanje sotrpina, s katerim sem bil zvezan, kam gremo, je odgovoril: »Ne boj se ništa, ideš u logor!« Sosed mu je rekel: »Ja, v večer.« To mi je ostalo neizbrisno v spominu.

Poznamo smrti, take, kakršne so v »navadi«: zbolíš na hitro ali pa se zavleče, ostariš tako, da si je sam zaželiš, take, ki nastopi iznenada, toda smrti, ki jo jasno vidiš pred

smrt. Nekdo od naših je še v Šentvidu v parku raznesel vest, ki naj bi jo dobil od znanca-partizana češ, šli boste v delovni »logor« in potem pred sodišče... Pot od Rakovnika proti Dolenjski strani dobro poznam. V Šmarju smo nekaj malega stali in tu je bila priložnost za pobeg. Naš vagon je imel lino oz. rešetko na njej tako razmajano, da sem jo z lahkoto snel. Bil sem tik pod lino in sem se že rinil skozi, ko so me potegnili nazaj. Nikar naj ne spravljam ostalih v nesrečo, so rekli, kar smo vsi prešteti in bo ob štetju eden manjkal. Tudi med vožnjo je bila še priložnost. Vlak je vozil izredno počasi, toda ven nisem mogel več, ker so me odrinili. V tem vagonu ni bilo nobenega iz naše vasi. Kako lahko bi takrat polovica šla ven, posebno od Grosupljega proti Čušperku, pa je večina ždela brez moči in volje za kakršno koli rešilno akcijo.

V Kočevju so nas pripeljali v zgodnjih jutranjih urah. Točnega datuma se ne spominjam več. Bilo naj bi nekje med 29. majem in 3. junijem. S postaje so nas v malih skupinah vodili ob spremstvu **slovensko** govorečih partizanov do tiste velike stavbe v mestu. Je še danes žalostno obledele rdečkaste barve. Mnogokrat sem se že vozil mimo nje po onih hudih časih in vedno me pretrese, ko jo vidim. Slišal sem že, da je bil to nekoč dom

seboj, ko veš, da ti je le še samo uro ali malo dlje živeti in potem mučeniško umreti, o tej more govoriti samo ta, ki je to doživel in preživel.

Moj namen v tem pisanju je pojasniti resnico, koliko je slovensko partizanstvo o teh pobojih vedelo in njihovo vrhovno poveljstvo z njimi. Vse okrogle mize z vsemi žarišči skupaj in vsemi mediji povrh prave resnice ne morejo spremeniti. Nikogar ne obsojam za to. Nikogar ne sovražim zato. Želim prav vsakemu, kogar zaradi tega peče vest, da ji prisluhne in da ne zamudi.

In še enkrat: javnost naj presodi, koliko je krivde na slovenskem partizanstvu in njegovem vodstvu za pokole naših, slovenskih ljudi, samo zato, ker so mislili drugače in tudi delali drugače.

To zadnje dejanje z zadnjimi prizori v njem, je bilo okoli devete ure dopoldne, ob desetih približno pa sem že bežal kot preganjana žival skozi roške gozdove, stran od kraja smrti in groze, proti domu v zavetje domačih gozdov v skrivanje, od tod pa spet v trpljenje in smrtno obsodbo, komunistom v roke in v zapor, kjer ti tako temeljito operejo možgane, da se več ne poznaš, niti veš, od kod in čigav si.

In začenja se spet druga zgodba, mučna in drugačna od prve, ki pa sem več ne sodi.

S. M.

SKUBIC MILAN